

ทิศทางและแนวทางการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนในเขตปฏิรูปที่ดิน เกษตรอินทรีย์

อาทิตยา พองพรหม

ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน
สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

11 กรกฎาคม 2567

01

สถานการณ์สำคัญต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนาเกษตรกร

1.1 ส.ป.ก. กับการบรรลุเป้าหมาย SDGs

“Sustainable Development Goal (SDGs)” คือ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (United Nations: UN) เพื่อให้โลกดีขึ้นภายในปี 2030

“การไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง”

5 มิติของ SDGs

- **People** -มิติด้านสังคม: เป้าหมายที่ 1 ถึงเป้าหมายที่ 5
- **Prosperity**-มิติด้านเศรษฐกิจ: เป้าหมายที่ 7 ถึง เป้าหมายที่ 11
- **Planet** -มิติด้านสิ่งแวดล้อม: เป้าหมายที่ 6 เป้าหมายที่ 12 ถึง เป้าหมายที่ 15
- **Peace** -มิติด้านสันติภาพและสถาบัน: เป้าหมายที่ 16
- **Partnership**-มิติด้านหุ้นส่วนการพัฒนา: เป้าหมายที่ 17

17 เป้าหมาย SDGs

- ☐ เป้าหมายที่ 1 : จัดความยากจนทุกรูปแบบในทุกพื้นที่
- ☐ เป้าหมายที่ 2 : ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร และยกระดับโภชนาการและส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน
- ☐ เป้าหมายที่ 3 : สร้างหลักประกันว่าคนมีชีวิตที่มีสุขภาพดีและส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกวัย
- ☐ เป้าหมายที่ 4 : สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- ☐ เป้าหมายที่ 5 : บรรลุความเท่าเทียมระหว่างเพศ และเสริมอำนาจให้แก่สตรีและเด็กหญิง
- ☐ เป้าหมายที่ 6 : สร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคนและมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน
- ☐ เป้าหมายที่ 7 : สร้างหลักประกันให้ทุกคนสามารถเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ที่ยั่งยืนในราคาที่ย่อมเยา
- ☐ เป้าหมายที่ 8 : ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่มีผลิตภาพ และการมีงานที่เหมาะสมสำหรับทุกคน
- ☐ เป้าหมายที่ 9 : สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความทนทาน ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

- ☐ เป้าหมายที่ 10 : ลดความไม่เสมอภาคภายในประเทศและระหว่างประเทศ
- ☐ เป้าหมายที่ 11 : ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความครอบคลุม ปลอดภัย มีภูมิต้านทานและยั่งยืน
- ☐ เป้าหมายที่ 12 : สร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน
- ☐ เป้าหมายที่ 13 : ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น
- ☐ เป้าหมายที่ 14 : อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
- ☐ เป้าหมายที่ 15 : ปกป้อง ปันพู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดิน และฟื้นสภาพดิน และหยุดยั้งการสูญเสียดังกล่าวหลายทางชีวภาพ
- ☐ เป้าหมายที่ 16 : ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ
- ☐ เป้าหมายที่ 17 : เสริมความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและพันพูนส่วนความร่วมมือระดับโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.2 Megatrends ที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาคเกษตร

Trend:

การเปลี่ยนแปลง
สภาพภูมิอากาศ

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงลักษณะอากาศเฉลี่ย (average weather) เช่น อุณหภูมิ ความชื้น ปริมาณฝน ลม ฯลฯ ในพื้นที่หนึ่ง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของสภาพอากาศในระยะยาว การเปลี่ยนแปลงนี้ เกิดจากองค์ประกอบของบรรยากาศที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งที่เกิดจากความแปรปรวนของสภาวะอากาศตามธรรมชาติ และจากการกระทำของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ก๊าซเรือนกระจก: สาเหตุโลกร้อน อากาศเปลี่ยน

ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ก๊าซมีเทน ก๊าซไนตรัสออกไซด์ ก๊าซไฮโดรฟลูออโรคาร์บอน ก๊าซเพอร์ฟลูออโรคาร์บอน และก๊าซซัลเฟอร์เฮกซะฟลูออไรด์

ก๊าซที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับภาคเกษตร:

ไนตรัสออกไซด์ มีเทน และ
คาร์บอนไดออกไซด์

แหล่งปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมของมนุษย์ (Green House Gas: GHG)

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change)

ภาวะโลกร้อน/อุณหภูมิสูงขึ้น

ก๊าซเรือนกระจก (GHG)

1. ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ CO_2

- การขนส่งและอุตสาหกรรม/ใช้เชื้อเพลิงฟอสซิล/เผาขยะ
- เกษตร: การเผาเศษวัสดุชีวมวลจากการเกษตร การไถพรวน และการใช้ปุ๋ยเคมี

2. ก๊าซมีเทน CH_4

- อุตสาหกรรม: ผลิต แปรรูปถ่านหิน/ก๊าซธรรมชาติ/น้ำมันปิโตรเลียม
- การย่อยสลายขยะอินทรีย์และน้ำเสีย
- เกษตร: นาน้ำขัง มูลสัตว์ การย่อยอาหารของสัตว์

3. ก๊าซไนตรัสออกไซด์ N_2O

- อุตสาหกรรม: การขนส่งและอุตสาหกรรม/ใช้เชื้อเพลิงจากฟอสซิล
- เกษตร: การใช้สารเคมี การใช้ปุ๋ยเคมีที่มีไนโตรเจนเป็นส่วนประกอบ

4. ก๊าซไฮโดรฟลูโอคาร์บอน (HFCs)

5. ก๊าซซัลเฟอร์เฮกซะฟลูโอไรด์ (SF_6)

6. ก๊าซเปอร์ฟลูโอคาร์บอน (PFCS)

อุตสาหกรรมผลิตเครื่องทำความเย็น

การปฏิบัติทางการเกษตร: เช่น การทำน่าน้ำขังที่ขาดการจัดการที่ดี การปลูกพืชไร่เชิงเดี่ยว ไถพรวนบ่อย ใช้สารเคมี และปุ๋ยเคมีมาก การเปิดหน้าดิน/ขาดสิ่งปกคลุม ขาดการจัดการเลี้ยงสัตว์และมูลสัตว์/การจัดการวัสดุเหลือใช้และชีวมวลจากการเกษตรอย่างถูกต้องและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การปลูกไม้ยืนต้นผสมผสานในแปลงเกษตรกรรมน้อย ฯลฯ

แนวทางการลดก๊าซเรือนกระจกและการปรับตัวรับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (ภาคเกษตร)

ตัวอย่าง แนวทางการลดก๊าซเรือนกระจกสาเหตุ Climate Change

- กักเก็บคาร์บอนในรูปชีวมวล บนดินและใต้ดินจากการปลูกพืช/ไม้ยืนต้น
- กักเก็บคาร์บอนในดิน โดยเพิ่มการสะสมอินทรีย์วัตถุในดิน ลดการไถเปิดหน้าดิน
- ลดการปล่อยก๊าซ CO₂ จากโครงสร้างของอาคารสิ่งปลูกสร้าง
- ลด CH₄ โดยทำนา แบบเปียกสลับแห้ง และจัดการอาหารสัตว์มูลสัตว์
- ลดการปล่อยก๊าซ N₂O โดยการเพิ่มการดัดแปลงอาหารมาใช้ในการปลูกพืชที่หลากหลาย และลดการใช้ปุ๋ยไนโตรเจนพืชเกินความจำเป็น
- เพิ่มคุณภาพหญ้าอาหารสัตว์เพื่อลดการปล่อยมีเทนจากระบบย่อยอาหารของสัตว์

ตัวอย่าง แนวทางการปรับตัวเพื่อรับมือกับผลกระทบจาก Climate change

- ปรับปรุงสภาพภูมิอากาศในแปลงเกษตรเพื่อลดผลกระทบจากสภาพภูมิอากาศแบบสุดขั้วที่จะส่งผลต่อพืช และสัตว์
- สร้างระบบนิเวศเกษตรที่มีโครงสร้าง และหน้าที่ ที่หลากหลายเพื่อสร้างความเกื้อกูลและความมั่นคงของระบบ เช่น การปลูกพืชยืนต้น เกษตรแบบผสมผสาน ระบบวนเกษตร เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรอินทรีย์ ไร่นาสวนผสม การอนุรักษ์ดินและน้ำ ฯลฯ
- สร้างความหลากหลายของผลผลิตในระบบนิเวศเกษตร เพื่อลดความเสี่ยงจากสภาพภูมิอากาศที่แปรปรวน และความเสี่ยงด้านการตลาด
- สนับสนุนการสร้าง ความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศเกษตรทั้งพืชปลูก สัตว์เลี้ยง และพืชและสัตว์จากธรรมชาติหรือระบบนิเวศโดยรอบ เช่น สัตว์ท้องถิ่นที่ช่วยในการผสมเกสร และแมลงที่มีประโยชน์
- การใช้เทคโนโลยีเกษตรแบบแม่นยำ ปรับปรุงพฤติกรรมการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ และควบคุมปัจจัยการผลิตเพื่อลดความเสียหายจากสภาพอากาศ
- การปรับปรุงพันธุ์พืชและสัตว์ให้มีความเหมาะสมกับสภาพอากาศ และภูมินิเวศ
- ใช้พันธุ์พืชและสัตว์ท้องถิ่นที่มีความแข็งแรง ทนทาน เพื่อลดต้นทุนการผลิต และส่งเสริมการผลิตมูลค่าจากทรัพยากรชีวภาพ
- ลดการใช้ปุ๋ยและสารเคมีสังเคราะห์ เพื่อลดต้นทุนการผลิต ลดผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศที่เป็นกลไกสนับสนุนการผลิตตามธรรมชาติ
- ปรับปรุงวิธีการจัดการในแปลงเกษตรกรรมให้ถูกต้องเหมาะสมตั้งแต่การเตรียมดิน การปลูก การดูแล การเก็บเกี่ยว โดยการปฏิบัติที่ดีทางการเกษตร (GAP) เกษตรอินทรีย์ (ที่มีการจัดการปุ๋ยอินทรีย์อย่างเหมาะสม) เกษตรชีวภาพ เป็นต้น
- จัดการผลพลอยได้ และเศษวัสดุเกษตรอย่างถูกต้อง โดยไม่ใช้วิธีการเผา หรือเหลือทิ้งโดยไม่มีการจัดการที่ถูกต้อง โดยนำไปหมักเวียนใช้ประโยชน์เป็นผลิตภัณฑ์แปรรูป ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ วัสดุคลุมดิน ก๊าซชีวภาพเพื่อเป็นเชื้อเพลิง เป็นต้น

นโยบายขับเคลื่อนงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม “เกษตรกรกินดี อยู่ดี มีรายได้ มีอาชีพที่มั่นคง สินค้าเกษตรมูลค่าสูง ทรัพยากรเกษตรยั่งยืน และภาคเกษตรไทยคือนำสินค้าเกษตร ในตลาดโลก” โดยมีนโยบายและงานสำคัญที่จะเร่งดำเนินการในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ร้อยเอกธรรมนัส พรหมเผ่า
รมว.เกษตร

2.1 เน้นการสร้างวิธีการทำงานสู่การปฏิบัติได้แก่

- 1) จัดตั้งศูนย์บริการประชาชนภาคการเกษตร โดยเป็นศูนย์บริการร่วมที่ครอบคลุมทุกจังหวัด เพื่ออำนวยความสะดวกแก่เกษตรกรและประชาชน เพื่อให้สามารถติดต่อสอบถาม และรับเรื่องร้องเรียน คลายทุกข์ให้แก่เกษตรกร ณ ศูนย์บริการร่วมเพียงแห่งเดียว
- 2) สร้างครอบครัวเกษตรกร บูรณาการงานเข้มแข็ง เน้นการทำงานแบบครอบครัวกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่เข้มแข็ง ซึ่งทุกคนทุกหน่วยงาน ต้องทำงานเป็น Team Work เพื่อการทำงานแบบบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ ด้วยความมุ่งมั่น ร่วมแรงร่วมใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน
- 3) ขับเคลื่อนภารกิจการค้ากับดูแลสินค้าเกษตรด้วยการยกระดับ MR. สินค้าเกษตร โดยสินค้าเกษตรทุกชนิดต้องมีผู้รับผิดชอบหลักที่สามารถทำงานเชิงรุก แก้ปัญหาได้ถูกจุด ตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง

2.2 การรับมือกับภัยธรรมชาติ

วางแผนมาตรการต่าง ๆ อย่างชัดเจน เพื่อรับมือตั้งแต่ การป้องกัน การแก้ไข และการฟื้นฟู เมื่อประสบเหตุภัยแล้ง หรือภัยพิบัติทางธรรมชาติทุกชนิด

2.3 ประกาศสงครามกับสินค้าเกษตรเถื่อนอย่างจริงจัง

ปราบปรามการลักลอบนำเข้าสินค้าเกษตรผิดกฎหมายให้เข้มงวดยิ่งขึ้น เพื่อไม่ให้กระทบต่อราคาผลผลิตในประเทศ รวมถึงการตรวจสอบสต็อกสินค้าเกษตรในประเทศ เพื่อควบคุมการนำเข้า การกักตุน และเก็งกำไร โดยเฉพาะช่วงก่อนที่ผลผลิตออกสู่ตลาด

2.4 การยกระดับสินค้าเกษตร เสริมศักยภาพเกษตรกร ได้แก่

- 1) ผลักดันสินค้าเกษตรและบริการมูลค่าสูง ด้วยการสร้าง 1 ทองถิ่น 1 สินค้าเกษตรมูลค่าสูง สร้าง Brand หรือ Story ของจังหวัด/อำเภอ โดยเน้นการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับ สินค้าเกษตร
- 2) ส่งเสริมเกษตรกร/สถาบันเกษตรกรเป็นผู้ให้บริการทางการเกษตรครบวงจร โดยเกษตรกร/สถาบันเกษตรกรมีเครื่องมือ เครื่องจักรกลของตนเอง พร้อมเป็นผู้ให้บริการด้านธุรกิจเกษตรด้วยเทคโนโลยี และนวัตกรรมที่ทันสมัย ซึ่งตอบโจทย์กลุ่มประชากรภาคเกษตรยุคใหม่

2.5 การจัดการทรัพยากรทางการเกษตร

ทำการเกษตรที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม (Go Green) ด้วย BCG / Carbon Credit จะต้องทำการเกษตรที่ลดภาระต่อสิ่งแวดล้อม เกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การใส่ปุ๋ยที่เหมาะสม การลดการเผาซังข้าว/ตอซัง การกำจัดแมลงศัตรูพืชที่ถูกต้อง การลดปริมาณปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลง และส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่ปลอดภัย

2.6 การอำนวยความสะดวกด้านการเกษตร

ด้วยการพัฒนาระบบการประกันภัยภาคการเกษตรซึ่งเป็นอีกหนึ่งในนโยบายสำคัญของการพัฒนาภาคการเกษตรอย่างยั่งยืน เป็นการบริหารจัดการความเสี่ยงเพื่อช่วยให้เกษตรกรมีรายได้ที่แน่นอน โดยจะเดินหน้าต่อยอด พัฒนาสร้างระบบประกันภัยให้แก่เกษตรกรไทย

แนวทางการขับเคลื่อนงานพัฒนาเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน

2.1 สรุปขอบเขตการดำเนินงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (คปก.) และคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด (คปจ.)

เกษตรกรประมาณ 2.99 ล้านครัวเรือน

จัดที่ดินและติดตาม
ตรวจสอบการใช้ประโยชน์

- หนังสืออนุญาตฯ ส.ป.ก.4-01
สัญญาเช่า สัญญาเช่าซื้อ โฉนดเพื่อ
การเกษตร
- การติดตามตรวจสอบการ
ทำประโยชน์

ส่งเสริมและพัฒนา
อาชีพเกษตรกร

- พัฒนาผู้นำ สร้างต้นแบบ กลุ่ม สหกรณ์ และเครือข่าย
- ส่งเสริมรูปแบบการผลิตที่ยั่งยืน เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- สนับสนุนปัจจัยการผลิตและสินเชื่อเพื่อการผลิตการเกษตร
และการแปรรูป
- สนับสนุนความรู้ นวัตกรรม เทคโนโลยีการผลิต การจัดการ
- ยกระดับมาตรฐานสินค้า การแปรรูป และการตลาด
- พัฒนาผู้ประกอบการเกษตรและธุรกิจชุมชน
- เพิ่มโอกาสและช่องทางการเข้าถึงแหล่งทุนและสร้างรายได้

พัฒนาด้านกายภาพและ
โครงสร้างพื้นฐาน

- แหล่งน้ำ ระบบกระจายน้ำ
- ปรับปรุงดิน ปรับพื้นที่
สร้างและปรับปรุงถนน
- ประสานการพัฒนาอยู่อาศัย
สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน
- สนับสนุนอาคาร เครื่องมือ อุปกรณ์

ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อม

- ส่งเสริมการสร้างพื้นที่สีเขียวด้วยระบบเกษตรกรรม
ยั่งยืน การปลูกไม้ยืนต้น การสร้างป่ารอบครัว
- ส่งเสริมการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชและสัตว์ท้องถิ่น
ด้วยธนาคารอาหารชุมชน ธนาคารพันธุ์กรรมพืช
- สนับสนุนการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าชุมชน การอนุรักษ์ดิน
และน้ำ
- สนับสนุน ส่งเสริมการลดเผาเศษวัสดุทาง
การเกษตร และการลดการใช้สารเคมี

2.2 ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่และการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน

พื้นที่ดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

ภาคเหนือ

เกษตรกร 0.72 ล้านราย
พื้นที่ 956 ตำบล

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เกษตรกร 1.65 ล้านราย
พื้นที่ 1,661 ตำบล

พื้นที่ดำเนินการรวม

ประมาณ 40 ล้านไร่
จัดที่ดินแล้วกว่า 36.54 ล้านไร่
เกษตรกร 2.99 ล้านราย

ภาคกลาง

เกษตรกร 0.35 ล้านราย
พื้นที่ 545 ตำบล

ภาคใต้

เกษตรกร 0.27 ล้านราย
พื้นที่ 501 ตำบล

เขตปฏิรูปที่ดิน

คิดเป็นร้อยละ 26.7 ของ
ที่ดินเกษตรทั่วประเทศ

ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน

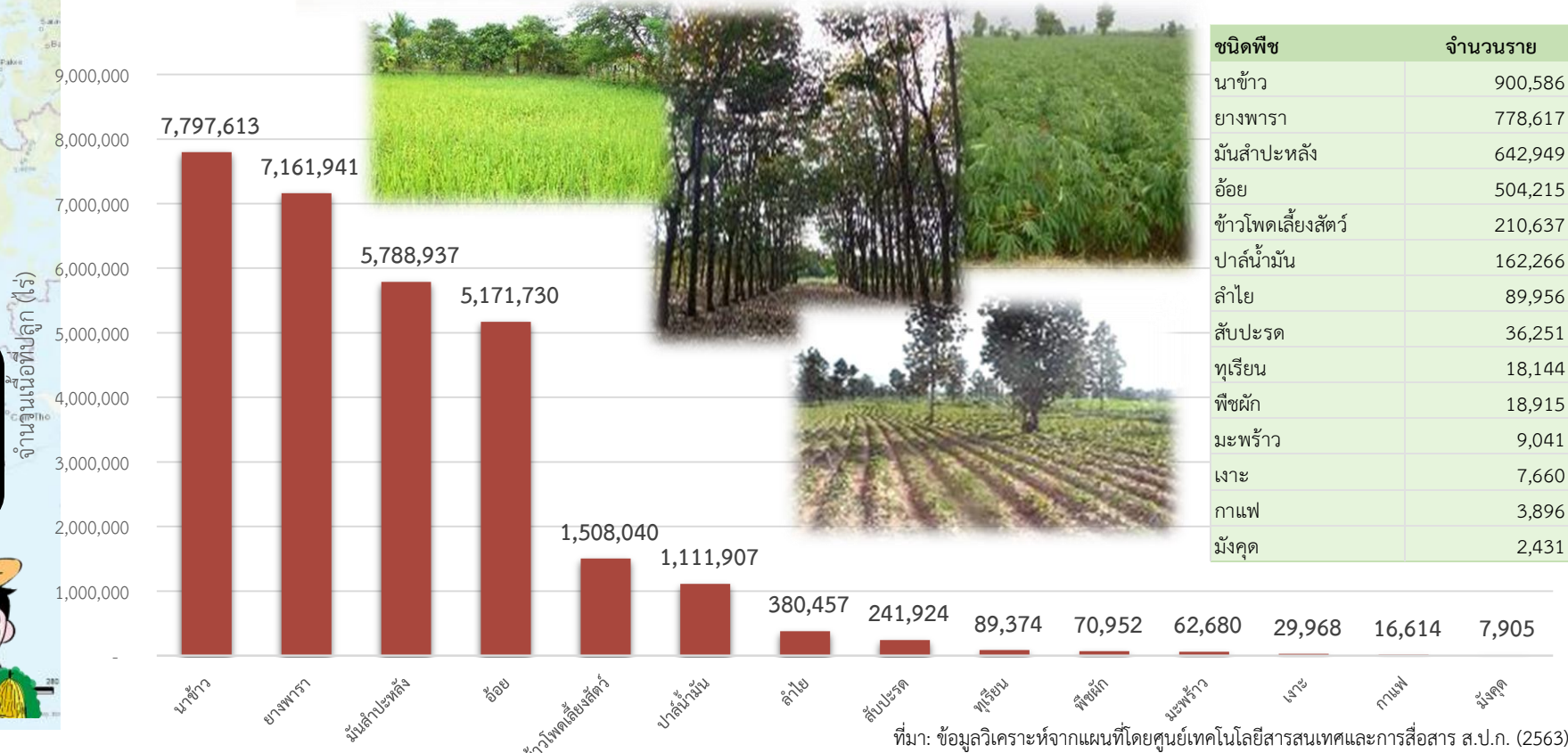
ประมาณร้อยละ 97
อยู่นอกเขตชลประทาน

ภาค	พื้นที่ชลประทานในเขตปฏิรูปที่ดิน (ไร่)	ร้อยละของพื้นที่ชลประทานในเขตปฏิรูปที่ดิน
รวมทั้งสิ้น	1,719,617.52	3.21
เหนือ	807,062.42	6.74
ตะวันออกเฉียงเหนือ	371,253.41	1.41
กลาง	434,948.98	4.77
ใต้	106,352.71	1.75

ที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ส.ป.ก.

หมายเหตุ: * เป็นการคำนวณขอบเขตพื้นที่จากภาพถ่ายดาวเทียมและการนำข้อมูลของแต่ละจังหวัดคำนวณแบบทศนิยม จึงทำให้ยอดรวมคลาดเคลื่อนจากการปิดเศษ

การใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน จำแนกรายพืช (แสดงเฉพาะพืชหลัก)

แนวคิดหลัก:

- หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- แนวคิด Resilience
- BCG Model
- ห่วงโซ่คุณค่า

วิสัยทัศน์ “เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ มีรายได้เพิ่มขึ้น และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน”

พันธกิจ

- ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน
- ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร ให้มีศักยภาพในการผลิต การจัดการผลผลิตการเกษตร การจัดการตลาด และการประกอบอาชีพตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน
- ส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์และฟื้นฟู ทรัพยากรการผลิต พันธุกรรมท้องถิ่น และสภาพแวดล้อม
- พัฒนาบุคลากรและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานด้านการพัฒนาเกษตรกร

Bioeconomy เศรษฐกิจชีวภาพ

ตอบโจทย์เรื่องพันธุกรรม
ลดอันตรายต่อสุขภาพ เรื่องสารเคมี
ยาตกค้าง การบริหารจัดการการผลิต
เพื่อสุขภาพ การแปรรูปเพิ่มมูลค่า
สินค้าเกษตรและอาหาร ฯลฯ

Circular economy เศรษฐกิจหมุนเวียน

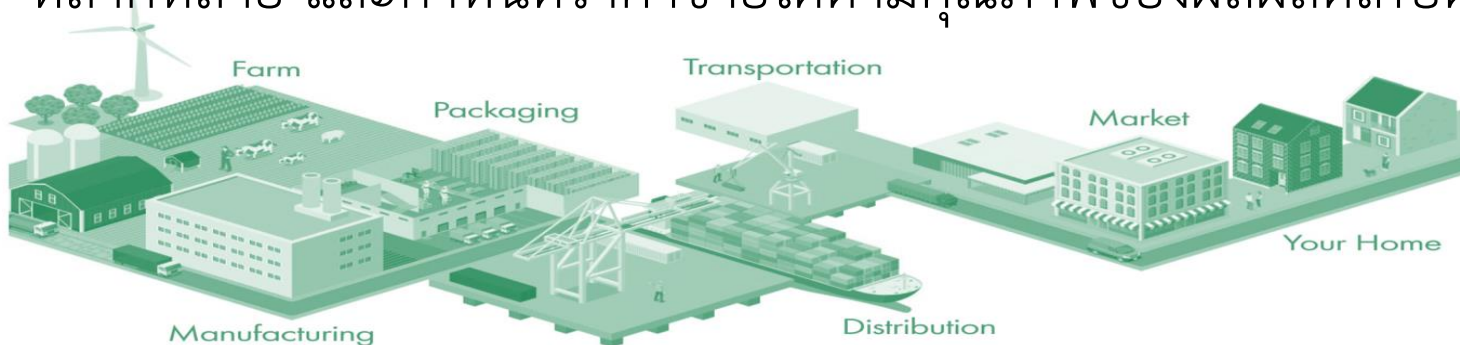
ใช้ปัจจัยการผลิตและทรัพยากรให้เต็ม
ประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุด
มีขยะที่ต้องทิ้งน้อยที่สุด ลดการสูญเสีย
ในการผลิต ลดความเสี่ยงต่างๆ
ยืดอายุและรักษาภาวะแวดล้อม
ตามธรรมชาติ

Green economy เศรษฐกิจสีเขียว

เกิดความยั่งยืนของทรัพยากร ที่สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม
ความเหลื่อมล้ำ ความเท่าเทียม เกิดวัฒนธรรมของการพัฒนาที่ยั่งยืน

เป้าหมายเพื่อปรับเปลี่ยนระบบการเกษตร ของประเทศไทยสู่ 3 สูง คือ

- 1) ประสิทธิภาพสูงด้วยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมผสมภูมิปัญญา
- 2) มุ่งยกระดับผลผลิตเกษตรสู่มาตรฐานสูง ครอบคลุมทั้งด้านคุณภาพ
โภชนาการ ความปลอดภัย และระบบการผลิตที่ยั่งยืน
- 3) การทำการเกษตรเป็นอาชีพที่สร้างรายได้สูง ด้วยการผลิตสินค้า
เกษตรที่เน้นความเป็นพรีเมียม สินค้าเชิงนวัตกรรม มีความ
หลากหลาย และกำหนดราคาขายได้ตามคุณภาพของผลผลิตเกษตร

2.5 กรอบแนวคิดการพัฒนาภายใต้แผนปฏิรูปราชการด้านการพัฒนาเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน

2.6 สรุปประเด็นการพัฒนาภายใต้แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร ในเขตปฏิรูปที่ดิน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570)

5 ประเด็นการพัฒนา

ประเด็นที่ 1 ส่งเสริมและ
สนับสนุนการเพิ่ม
ประสิทธิภาพการผลิต และ
พัฒนาการเกษตรตลอดห่วง
โซ่คุณค่าด้วยโมเดล
เศรษฐกิจ BCG

ประเด็นที่ 2 สนับสนุนและ
ส่งเสริมระบบเกษตรกรรมยั่งยืน
และการอนุรักษ์ฟื้นฟู
สภาพแวดล้อมและทรัพยากร
ชีวภาพ

ประเด็นที่ 3 พัฒนาศักยภาพ
ผู้นำเกษตรกรและเสริมสร้าง
ความเข้มแข็งให้กับเกษตรกร
และสถาบันเกษตรกร

ประเด็นที่ 4 ส่งเสริมและ
สนับสนุนการขับเคลื่อนการ
พัฒนาและขยายผลโครงการ
ตามแนวพระราชดำริ และการ
สร้างอาชีพเสริมรายได้พื้นฐาน
ทรัพยากร และบริบทชุมชน

ประเด็นที่ 5 การเพิ่ม
ประสิทธิภาพการบริหารงาน
พัฒนาเกษตรกรในเขตปฏิรูป
ที่ดินเสริมรายได้พื้นฐาน
ทรัพยากร และบริบทชุมชน

3.1 พัฒนาศักยภาพผู้นำเกษตรกร และ
เสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบัน
เกษตรกร และเครือข่ายเกษตรกร

3.2 เพิ่มขีดความสามารถของเกษตรกรและ
สถาบันเกษตรกรในการประกอบ
การเกษตร การจัดการระบบโลจิสติกส์
และธุรกิจชุมชน

5.1 การพัฒนาศักยภาพบุคลากร
ด้านการส่งเสริมและพัฒนา
เกษตรกร

5.2 พัฒนาขีดความสามารถของกลไก
สนับสนุนการพัฒนาเกษตรกร

5.3 เพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการ
ปฏิบัติงานและการบริหารงาน
พัฒนาเกษตรกร

2.7 สรุปการพัฒนาเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินที่สอดคล้อง BCG Model ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

แนวคิดและหลักการทำงาน: SDGs เศรษฐกิจพอเพียง BCG Model กระบวนการมีส่วนร่วม
การพัฒนารายพื้นที่ พัฒนาตลอดห่วงโซ่

กิจกรรมหลัก ปี 2567

ประเด็นการพัฒนา

- พัฒนาผู้นำและสถาบันเกษตรกร
- ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างยั่งยืน
- ส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและสร้างมูลค่าผลผลิต
- ส่งเสริมการยกระดับการบริหารจัดการผลผลิตตลอดห่วงโซ่
- อนุรักษ์ พื้นฟูสภาพแวดล้อม

การสนับสนุน

- ข้อมูล ความรู้ เทคโนโลยี
- ปัจจัยการผลิต แหล่งทุน
- แหล่งน้ำ ระบบกระจายน้ำ
- อาคาร โรงเรือน วัสดุอุปกรณ์
- มาตรฐานคุณภาพและความปลอดภัย
- ประสานเชื่อมโยงตลาด

กองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

Bio: B

- ส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่
- ยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร (มาตรฐาน GAP)
- ส่งเสริมการแปรรูปสมุนไพรด้วยโรงอบพลังงานแสงอาทิตย์ต้นทุนต่ำ
- ยกระดับรายได้เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ (คทช.)
- พัฒนารัฐกิจชุมชน

Green: G

- ส่งเสริมระบบวนเกษตร
- ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรทฤษฎีใหม่
- ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

Circular: C

6. กิจกรรมเฝ้าระวังการเผา
ซากพืช วัชพืช และวัสดุ
ทางการเกษตร

ปัจจัยสนับสนุน BCG

- พัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmers)
- พัฒนาผู้แทนเกษตรกร

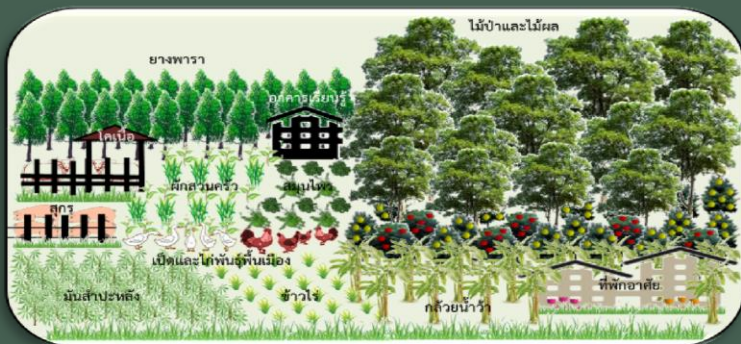

3. การส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน ในเขตปฏิรูปที่ดิน

ความหมายและรูปแบบของระบบเกษตรกรรมยั่งยืน

ความหมายของเกษตรกรรมยั่งยืน

ระบบเกษตรที่มีการผสมผสานระบบการผลิตที่หลากหลายทั้งพืชและสัตว์ โดยใช้กระบวนการผลิตและการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ที่ให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมไปพร้อมกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นพื้นฐานการผลิต และการปฏิบัตินั้นไม่ส่งผลเสียต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม

เกษตรกรรมยั่งยืน: สร้างความมั่นคงและยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม มีขีดความสามารถที่จะรองรับและปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมได้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ทั้งระดับครัวเรือนเกษตรกรและสังคมโดยรวม

รูปแบบของระบบเกษตรกรรมยั่งยืน

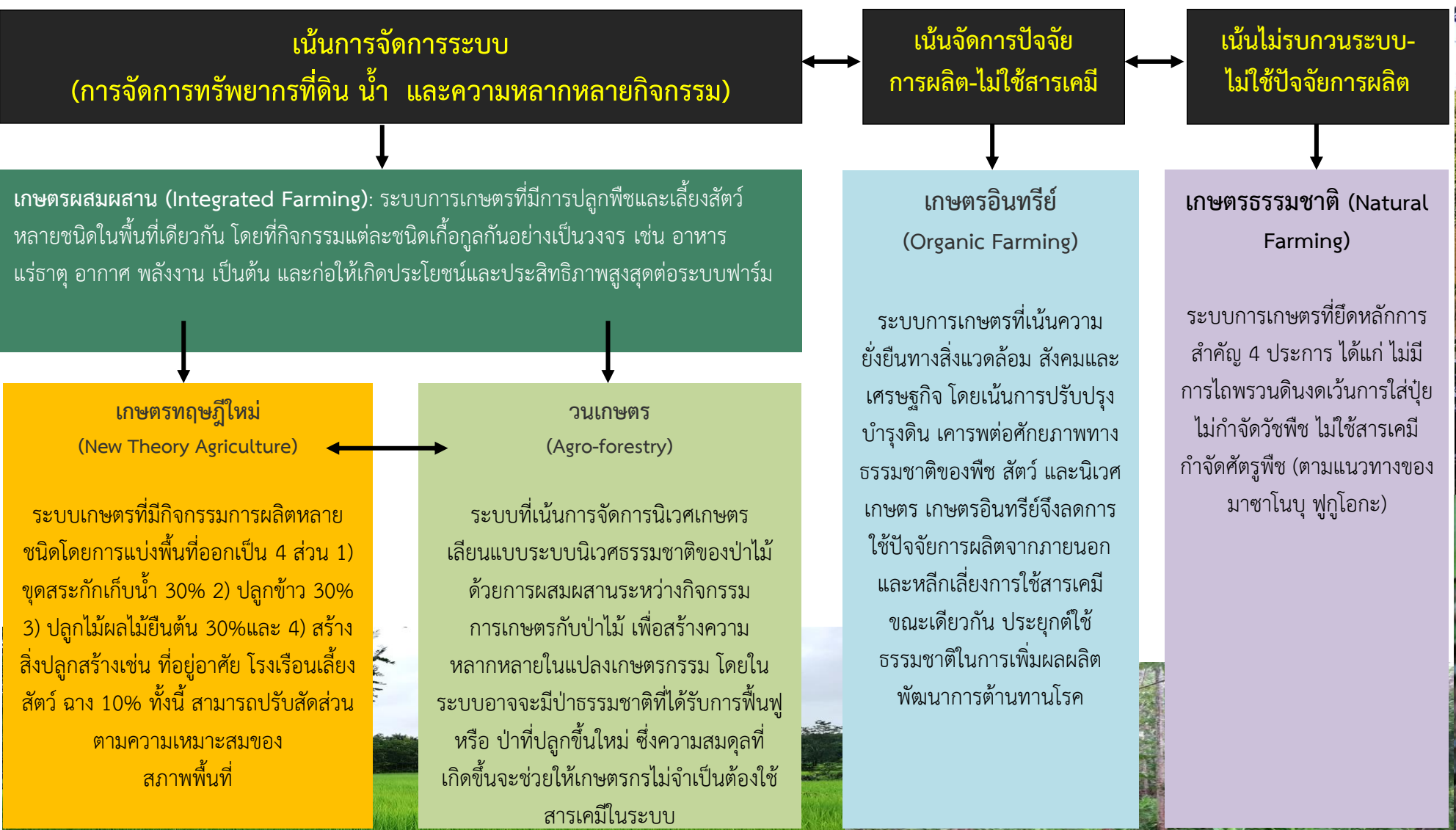
รูปแบบและวิธีการทำการเกษตรจะขึ้นอยู่กับศักยภาพและความเหมาะสมของสภาพแวดล้อม ศักยภาพของเกษตรกร และระบบนิเวศในแต่ละพื้นที่

ตัวอย่างรูปแบบเกษตรกรรมยั่งยืน :

เกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ วนเกษตร เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรธรรมชาติ เกษตรกรรมทางเลือก เกษตรนิเวศเพอร์มาคัลเจอร์ ไร่นาสวนผสม เกษตรประณีต 1 ไร่ไม่ยากจน ทำนา 1 ไร่ได้ 1 แสน โคกหนองนาโมเดล เกษตรกรรมฟื้นฟู ฯลฯ

ตัวอย่าง ระบบเกษตรกรรมยั่งยืน 5 รูปแบบ

ลักษณะสำคัญของเกษตรยั่งยืน 3 ระดับ

3 ระดับ ชุมชน:

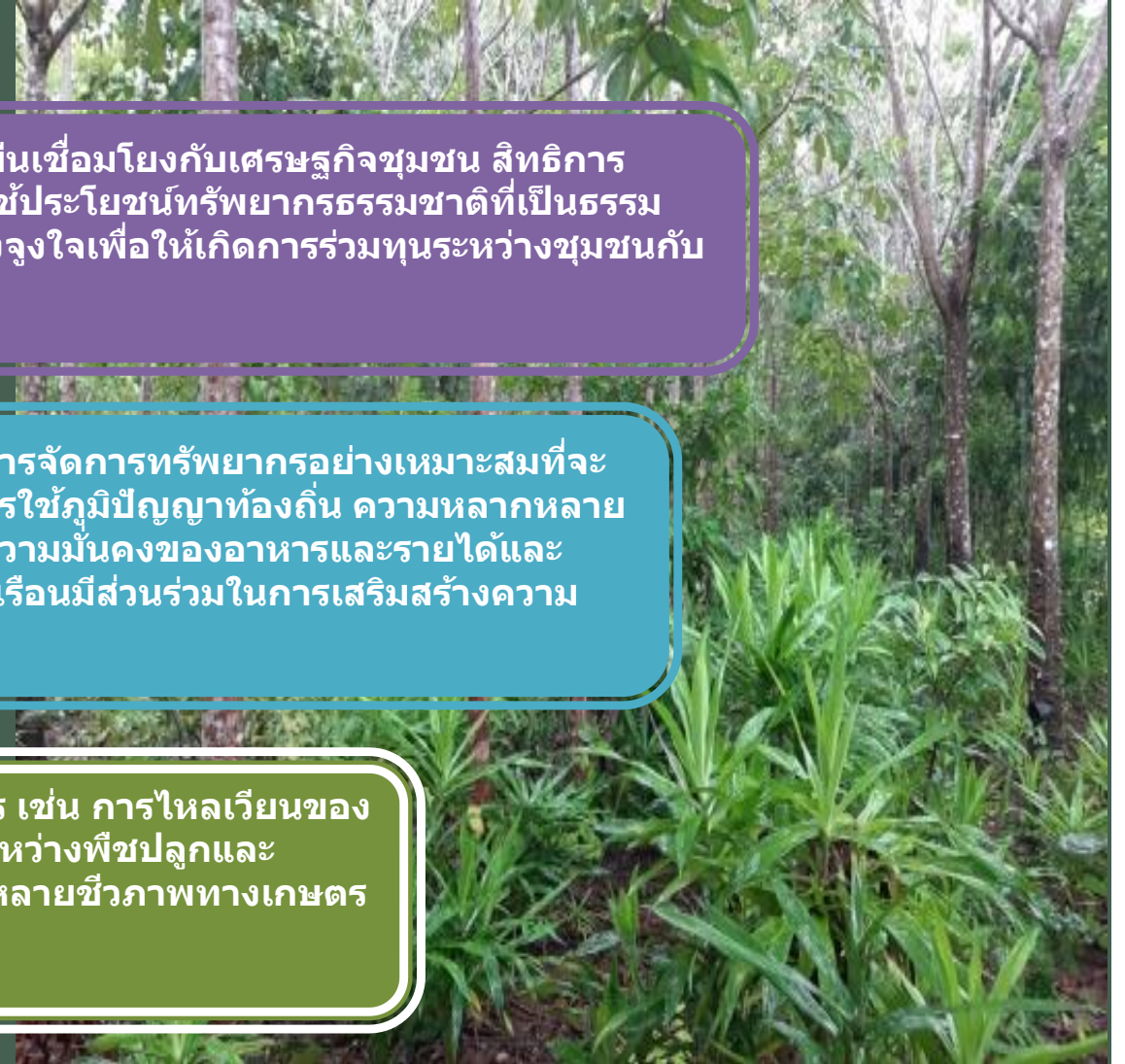
เกษตรยั่งยืนเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจชุมชน สิทธิการจัดการและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นธรรม พร้อมทั้งสร้างสิ่งจูงใจให้เกิดการร่วมทุนระหว่างชุมชนกับภาคเอกชน

2 ระดับ ครัวเรือน:

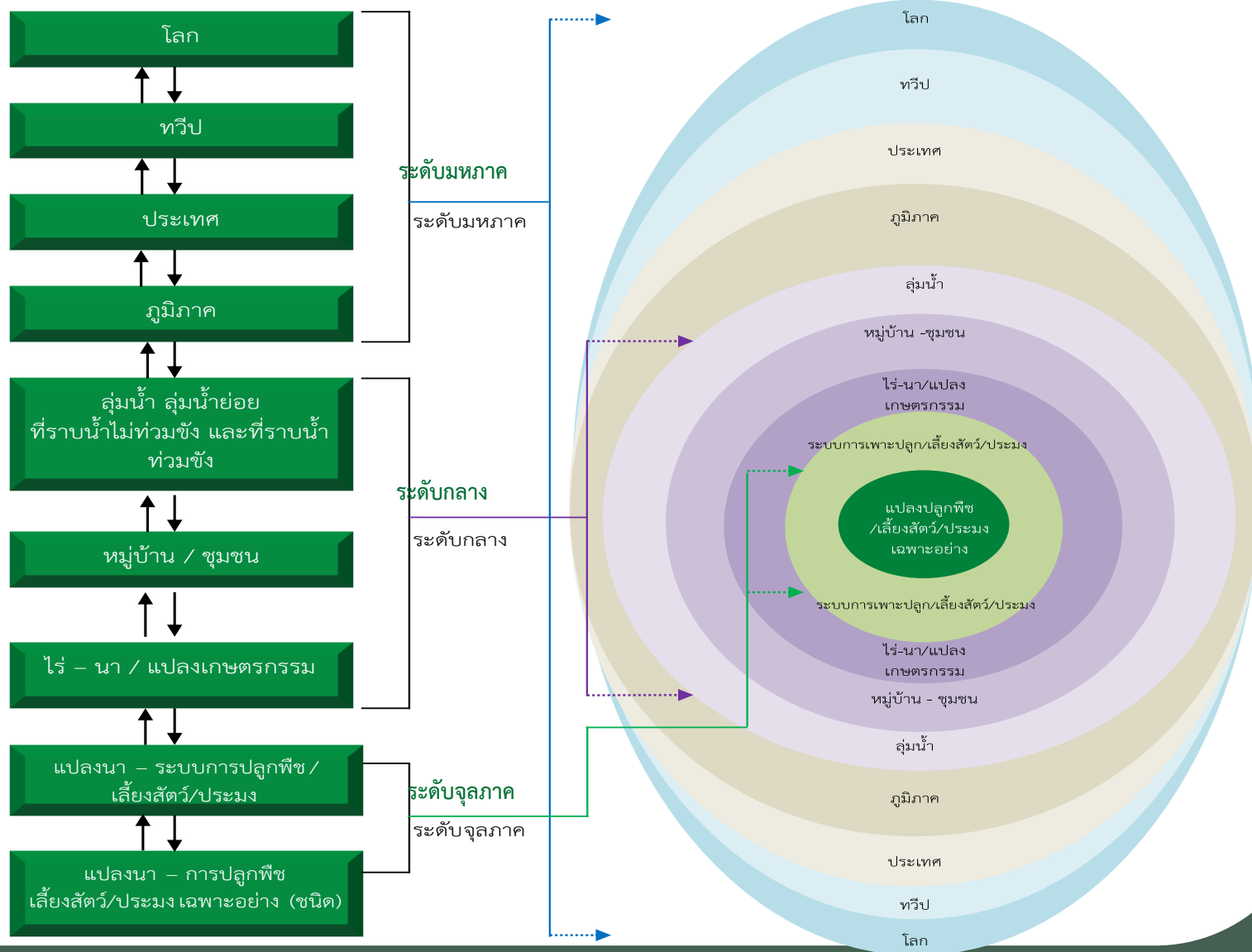
เกษตรยั่งยืนคำนึงถึงการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสมที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความหลากหลายของระบบการผลิตที่นำไปสู่ความมั่นคงของอาหารและรายได้และ กิจกรรม ที่เปิดโอกาสให้ครัวเรือนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในระดับชุมชน

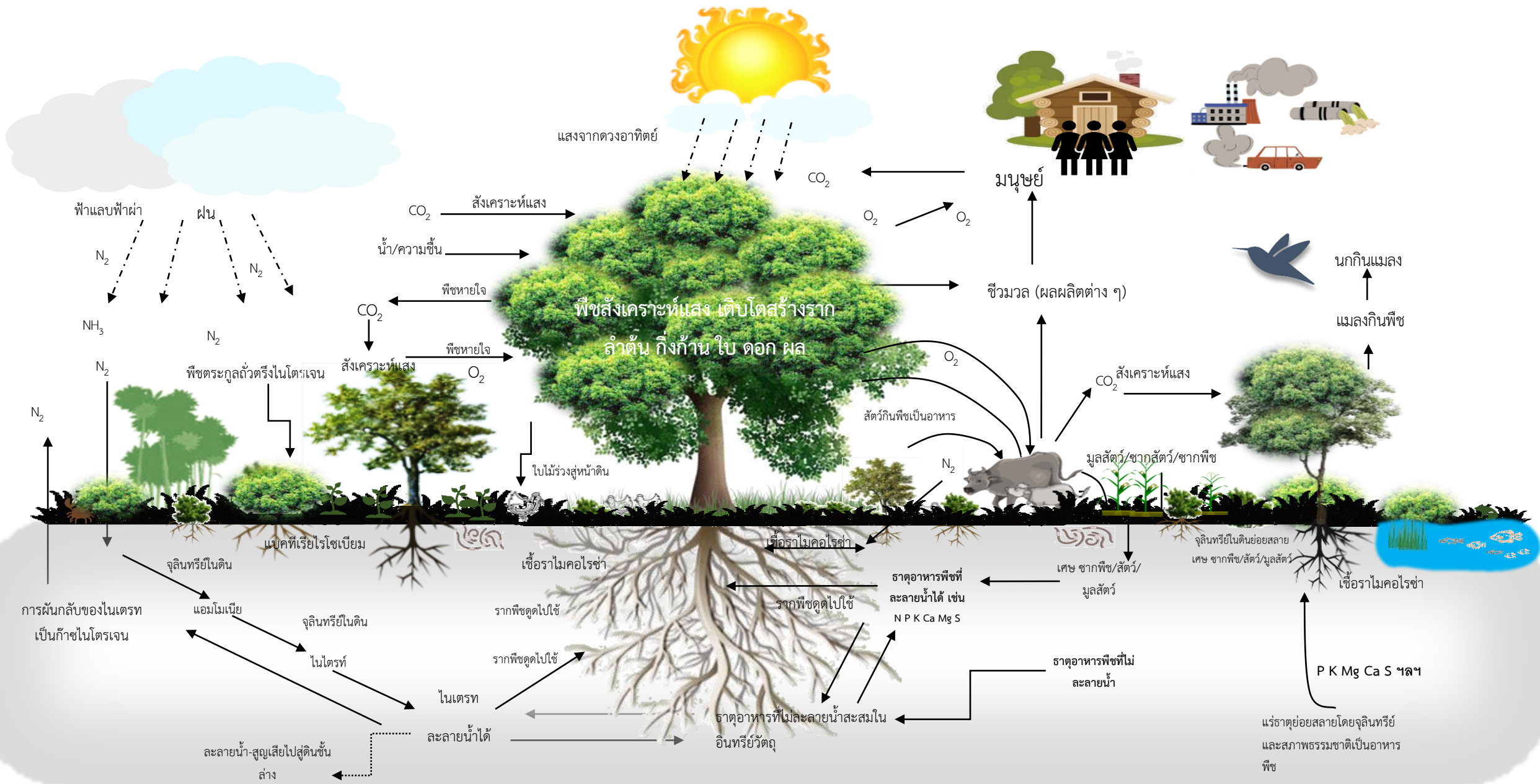
1. ระดับ แปลง:

เกษตรยั่งยืนอิงหลักการของนิเวศเกษตร เช่น การไหลเวียนของธาตุอาหาร (Nutrient Cycling) ความสัมพันธ์ระหว่างพืชปลูกและศัตรูพืช และการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายชีวภาพทางเกษตร (Agro-biodiversity)

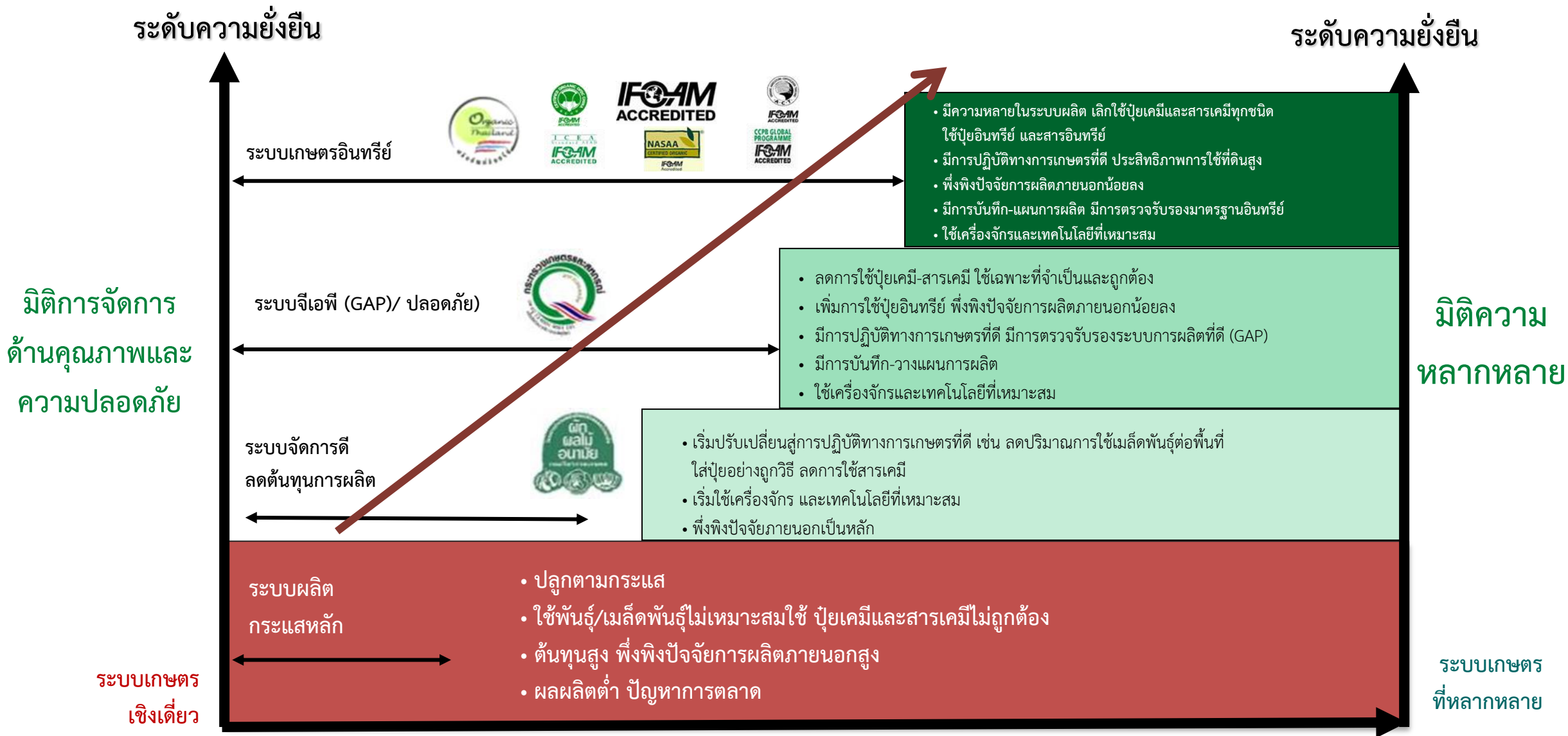
ระดับชั้นของระบบนิเวศเกษตร

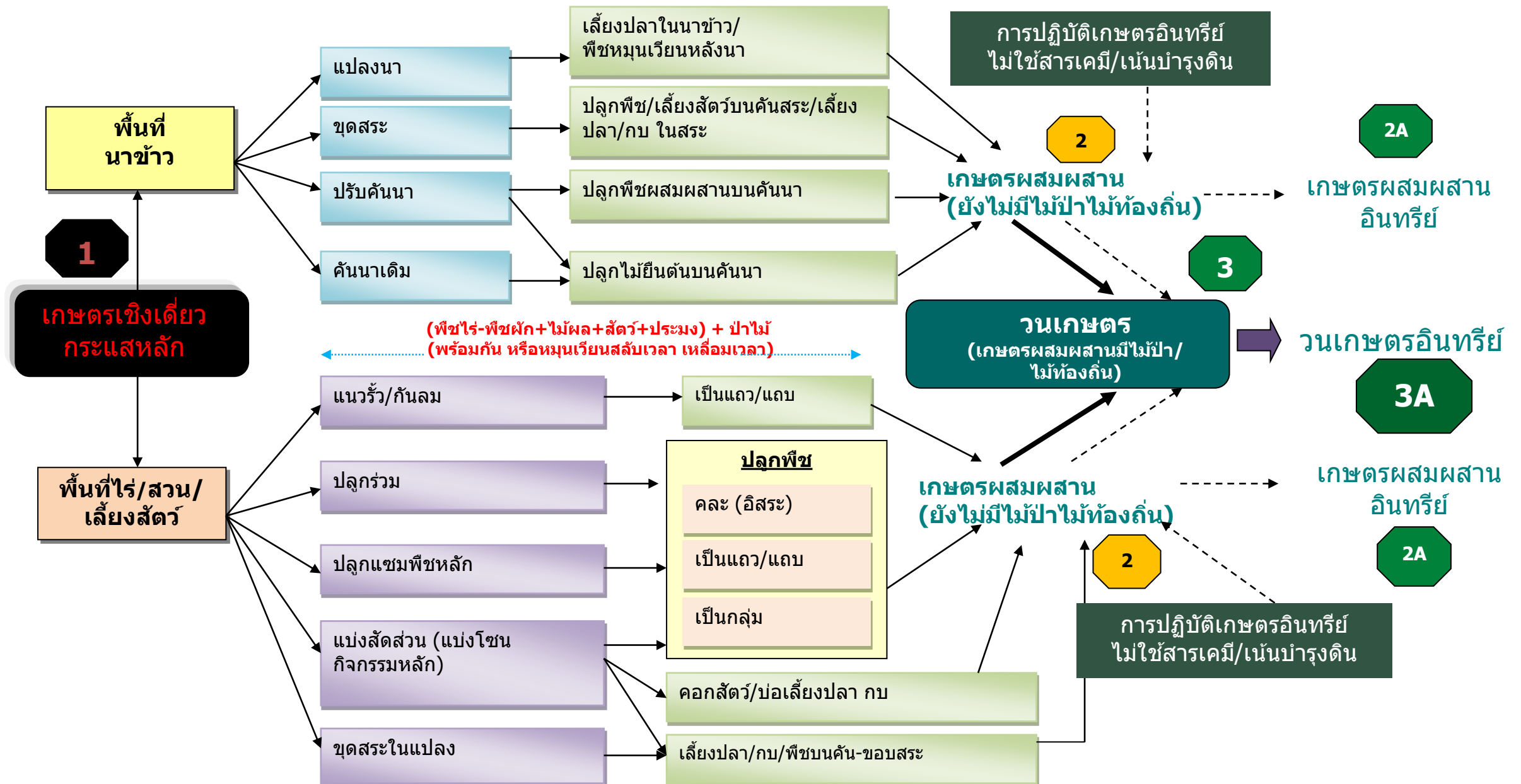

ภาพจำลองความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตและสภาพแวดล้อม และการหมุนเวียนของธาตุในระบบนิเวศธรรมชาติ

ทิศทางการพัฒนารูปแบบการผลิตสู่ความมั่นคง ยั่งยืน

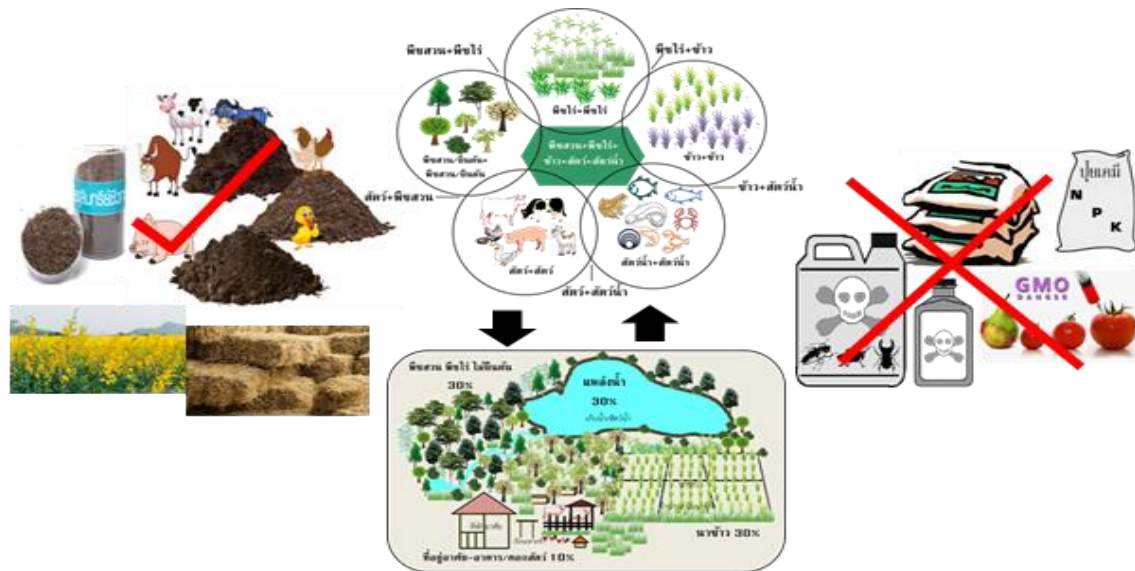
แนวทางการปรับเปลี่ยนระบบผลิตจากเกษตรกระแสหลักสู่เกษตรกรรมยั่งยืน

ระบบเกษตรอินทรีย์ (Organic Farming)

เกษตรอินทรีย์:

ระบบการจัดการผลิตที่เน้นการใช้วิธีการจัดการภายในฟาร์มมากกว่าการเลือกใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอกฟาร์ม หลีกเลี่ยงการใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีกำจัดศัตรูพืช เน้นการปลูกพืชหมุนเวียน ใช้เศษซากพืช มูลสัตว์ พืชตระกูลถั่ว ปุ๋ยพืชสด ในการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน และใช้หลักการควบคุมศัตรูพืช โดยวิธีชีวภาพ (Biological Control) และทางเลือกแทนการใช้สารเคมีสังเคราะห์ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพทางนิเวศของแต่ละท้องถิ่น เกษตรอินทรีย์จึงช่วยทำให้ระบบนิเวศเกษตรซึ่งรวมถึงความหลากหลายทางชีวภาพ วงจรชีวภาพ และกิจกรรมทางชีวภาพในดิน มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

หลักการสำคัญและแนวทางการจัดการระบบเกษตรอินทรีย์

สุขภาพ	ระบบนิเวศ	ความเป็นธรรม	การดูแลเอาใจ
HEALTH	ECOLOGY	FAIRNESS	CARE
สภาพดินดีจะส่งผลให้ได้ผลผลิตที่ดี มีคุณภาพ ได้อาหารที่มีโภชนาการดี เสริมสร้างสุขภาพ และคุณภาพชีวิตที่ดี	สร้างความสมดุลของระบบนิเวศ เพื่อเพิ่มและรักษาแหล่งที่อยู่ และการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพทางการเกษตรและแหล่งพันธุกรรมไว้	ส่งมอบอาหารที่ดีสำหรับทุกคน ไม่ละเลยความเป็นอยู่ที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรและแรงงานผู้ผลิตอาหาร ให้เกิดความเสมอภาค และความเป็นธรรม	เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพ และเพิ่มผลิตภาพในแปลงเกษตรกรรม โดยไม่ทำลายสุขภาพ และชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนและโลก

การอนุรักษ์ระบบนิเวศและ สิ่งแวดล้อม

การพึ่งพากลไก ธรรมชาติในการ ทำเกษตร

การฟื้นฟูระบบนิเวศเกษตร

การพึ่งพาตนเองด้าน
ปัจจัยการผลิต

การควบคุมและ
ป้องกันมลพิษ

แนวทางการส่งเสริมระบบเกษตรกรรมยั่งยืนในเขตปฏิรูปที่ดิน (ปี 2568)

แนวปฏิบัติพื้นฐานเพื่อปรับเปลี่ยนเข้าสู่ระบบเกษตรยั่งยืน: เกษตรอินทรีย์ (Organic Farming)

เลือกชนิดพืชเหมาะสม/เพิ่มมูลค่า/เพิ่มคุณภาพ
และมาตรฐาน อย่างไร

วนเกษตร ทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน
ปลูกพืชร่วมพืชแซม พืชหมุนเวียน

วิเคราะห์ วางผังพื้นที่ วางแผนปลูกพืช/ขาย อย่างไร

สร้างความหลากหลายของพืช

เพิ่มการเลี้ยงสัตว์ในระบบ

เลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ หมู โค กระบือ ฯฯ /
มูลสัตว์เป็นปุ๋ยอินทรีย์ เกิดการหมุนเวียนธาตุอาหาร

เลือกชนิดสัตว์ และจัดการที่
เหมาะสม อย่างไร

ใช้ประโยชน์จากซากพืช/ผล
พลอยได้/มูลสัตว์/ปุ๋ยอินทรีย์

หมุนเวียนธาตุอาหาร/ไม่เผา

จัดการเศษซากพืช มูลสัตว์
ผลพลอยได้ต่างๆ อย่างไร

ควบคุม ป้องกันสารเคมี

การปลูกไม้ยืนต้น-ไม้พุ่ม กันลม/
แนวกันชน/ระวังการใช้สารเคมี

ควบคุม ป้องกันการปนเปื้อน
สารเคมีอย่างไร

ไม่ใช้สารเคมีจัดการแมลง
วัชพืช โรคพืช/สัตว์

ใช้สารอินทรีย์ /สารชีวภาพ /วิธีกล/
เทคโนโลยี

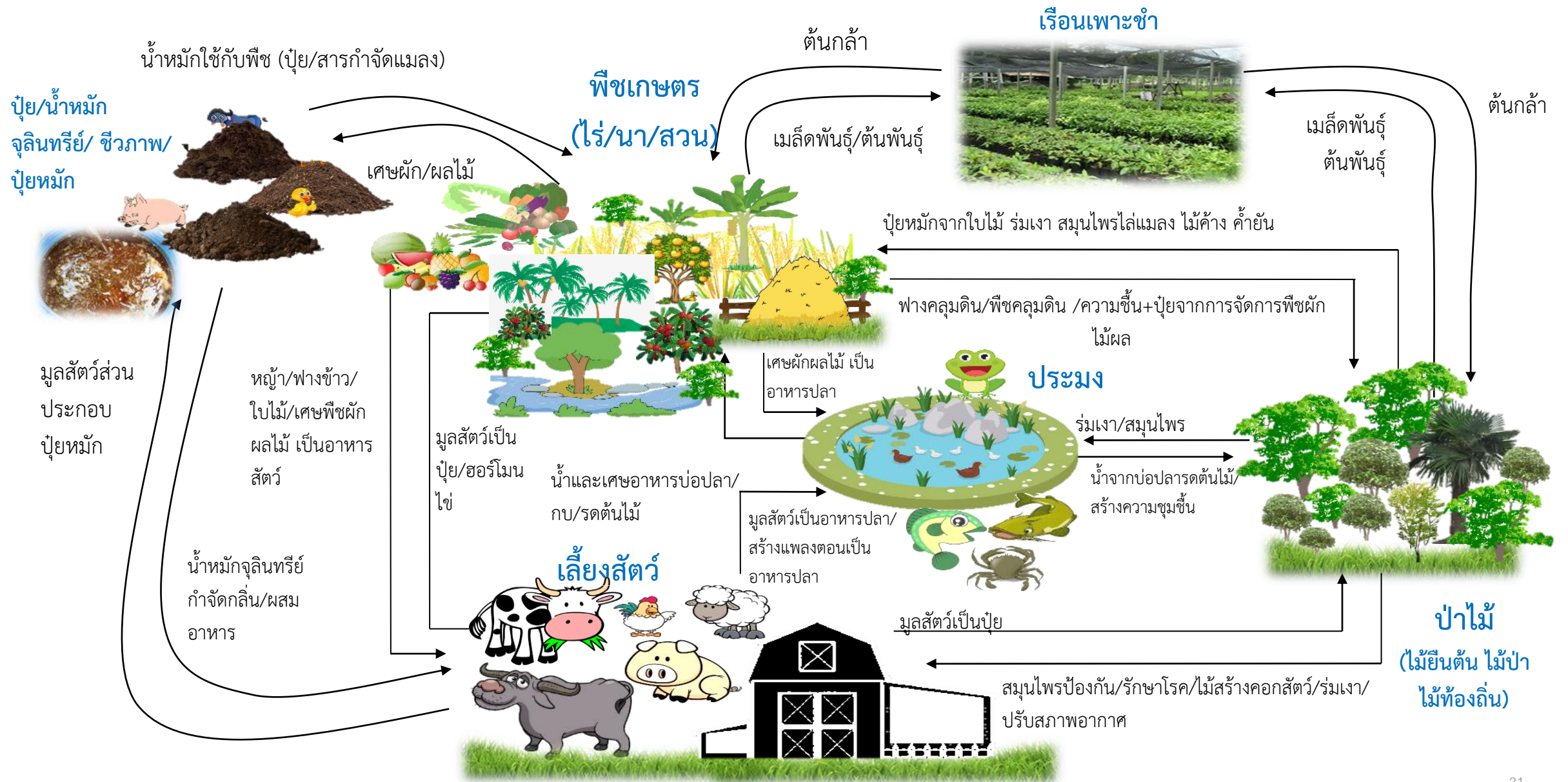
ควบคุม ป้องกันศัตรูพืช วัชพืช
โรคพืช/สัตว์ อย่างไร

อนุรักษ์ พื้นฟู ปรับปรุงบำรุงดิน

พืชตระกูลถั่ว/ ปุ๋ยอินทรีย์ /พืชคลุมดิน /การใช้วิธีกล
พื้นฟู จัดการดินให้อุดมสมบูรณ์ อย่างไร

ตัวอย่าง การจัดการเชื่อมโยงกิจกรรมในแปลงเกษตรตามแนวทางเกษตรยั่งยืน

กระบวนการเรียนรู้และการปรับเปลี่ยนของเกษตรกรสู่ระบบเกษตรกรรมยั่งยืน

ภาพจำลองเป้าหมายระยะยาวด้านการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมในเขตปฏิรูปที่ดินด้วยหลักการพัฒนาแบบยั่งยืน

ขอบคุณค่ะ

